

ПЛИМЕ И ОСЕКЕ ПОЕТИКЕ БЕСЦИЉНОГ ЛУТАЊА

Драган Јовановић Данилов, *Таласи београдског мора*, „Вулкан”, Београд 2013

Мање обиман, али свакако препознатљив прозни опус, пре свега песника, Д. Ј. Данилова обogaћен је још једним романом. *Таласи београдског мора* поунутрили су и продубили Даниловљеве опсесивне теме: очинства, материнства (тајне рођења), рата, српске историје, поетског уобличавања света александријских размера, а под начелом *бесциљног лутања* у простору и времену. Но, ова бесциљност не обесмишљава теме за којима посеже, она само обликује један специфичан однос према пролазности и животу у сталним променама.

Кроз 15 таласа (глава) ове *хермесовске ѝриче зачињене сејом и живахног ѝрилера* води нас Павле Богуновић, букиниста и трагалац, заљубљеник како у прошлост Београда, тако и у његове савремене чари. На овом путовању градом прати га (или боље рећи води) Чарна Беложански, а скупа се крећу смерницама приватног документа „Једна београдска младост” за који ће се показати да је заоставштина Павловог оца. И ово је само почетак бесциљног лутања које следи.

Кроз лик Панаита причосауруса, апологете усменог приповедања и преког критичара писане речи, отварају се неке поетичке компоненте. Као један од узредних ликова који творе београдски дух Бајлонија, причосаурус у романима види празне тлапње, покушаје писаца да осмисле ликове који након свог труда остају само продужени оних при првом писању створених. Ово је, нажалост, случај и код Данилова. У свим његовим романима заиста можемо пратити развој готово истих јунака. На првом месту, очева и синова који се *бесциљно* траже и (не) налазе, мењају једни другима судбине или само на трен заустављају поредак трагике живота и престојавају га у даље луталаштво: Васкрсије или Драган Јовановић или Угљеша Богуновић... побуђују оне неиспитиве и неистраживе Телемахове потраге. Тако је и са женским јунацима, примера ради: Нана Луција или тетка Јулчи, Чарна или Вампирела...

Начитаност којом Данилов неугасиво преплављује странице свог романа, почесто бива тек интересантан библиотечки каталог наслова, који као да жели да очара читаоце, али испод тога нема никаквог дубљег повезивања. У ретким случајевима однос према књижевности могао би се тумачити као омаж, интертекстуални замах (плима), но знатно чешће као немогућност одмицања од узора (осека). Идући, примера ради, тик уз Кишову рану прозу, *џусарско гнездо*, где дане у читању и антикварењу проводе Павле и Чарна оживљава поетска сећања на Кишову „Мансарду”. Такође, ни „Једна београдска младост” Угљеше Богуновића није далеко од „Редa вожње” Едуарда Сама. Она је све сем *једне младосћи*, као

што је и Самов ред вожње најмање итинерер. Писмо Кишовог „Пешчаника” Павле ће открити у очевом писму и разоткрити тајну београдске младости и свог идентитета.

Пријатељство између Светислава Гавриловића и Павла, не може да не активира Раичковићеве „Записе о Црном Владимиру”. Страхотне описе ратних прилика у којима је Данилов кулминирао у „Иконостасу на крају света”, у обрисима даје и овде кроз тражење гроба Чарниног брата, сцене која нас незадрживо сусреће са Селенићевом прозом, Кишовим „Псалмом 44” или пак рата као неумољивог киклопа који реминистрира Маринковићевог. И то је само део ових књижевних таласа који се перима укрштају у лађи библиотеке коју Данилов не само користи већ и дубоко тематизује, али и мистификује, што поново није новина ако се присетимо „Оца ледених брда”.

Иако се по ранијим радовима не би могло рећи да Данилов има одређени концепт града, (јер негде у својим есејима бележи да једна мала варош може бити комплексна као меџалойолис, а то би могло бити тачно само ако се не разматрају последице тих комплексности које су пресудне за живи живот градова, као и њихово литерарно обликовање), он овде ипак твори једну занимљиву слику Београда. Већина књижевних градова, макар оних са богатом традицијом, остварила кроз идеју о палимпсестној некрополи. Дикенсов Лондон, Бодлеров Париз, Деблинов Берлин, на пример, почивају на овој идеји. Њена суштина јесте разоткривање слојева у којима је одумирао по један облик живота у њему, по један доживљај, али је остао траг на умрли лик тог града. Слажући тако слој на слој различитих не само историјских већ и интимно проживљених ликова града, проза је у стању да покаже тај град као палимпсестну некрополу, дакле град са променом која се памти, а не истискује свој пређашњи лик. На овај начин књижевни град се литерарно гради у вертикали. Мањи део књижевних градова (иако је ова тенденција данас у успону) заснован је на идеји која искључује палимпсестност, а из некрополе *temento mori*. Као такви градови у књижевности показали су се градови Белог, Дос Пасоса, Елиса и других. То су градови без корена, чије је време време садашњег тренутка, те чија се трајност огледа у трајању саме прозе којом се завршава и живот самог града. Они се граде у литерарној хоризонталности. *Таласи београдског мора* дају слику Београда у којој он остаје палимпсестна некропола, али се литерарно гради у хоризонталности, укидајући време на рачун простора. Овако Данилов сваким новим таласом открива још једно лице Београда, које може припадати и далекој прошлости, али га оживљава као тренутно постојеће. „Тело је роман који крвари, а лице града огледало које се буди.”

Писац чини да се Београд не покаже ни као роман, ни као текст, како би можда желео, већ као мапа. У том смислу Београд се показује,

како Данилов у једном свом есеју каже, не само као *волшебни пејзаж, већ и град за самосјознају*.

Тако ће Беложанска, јунакиња коју смо срели и као Вампирелу у „Иконостасу...”, и овде, као и тамо, водити главног јунака кроз (београдски) свет мртвих: „Лутали смо градом магичне бесциљности, по библијском метежу Вавилона, кретали смо се, могуће, путевима преузетим из геометризма древне астрологије.” Чарна има дар да из дубина прошлости пред Павловим очима оживи Вујићеве комаде на Кнежевом двору или да виде леш војводе Петра Николајевића Молера, те Смиљану Мандукић, или отварање Железничке станице 1884. Она ће до детаља описати визију атентата на Обреновиће и тајанственим калаузом одбавити поноре Римског бунара из кога ће одјекивати ужасни крици завереника ерцега Ујлакија 1494... Од пропутовања Аргонаута, средњовековног Београда из угла Пеђе Милосављевића, заборављених легенди о Тросиси, турских времена из Панаитових прича, града са сопственим архипелагом, бомбардовања Београда 1941. и 1999, Гавриловићевог описа београдских удбашких дана, па и београдског одраза рата у Славонији, градова у граду (сваки део Београда добија свој засебни живот: Дорћол, Теразије, Калемегдан) све до урбаног профила Новог Београда, у разговорима са Раичковићем, Тадићем, Хандкеом, Чарном, Панаитом, очевим списом... а понајвише са самим градом, Павле бива кључем за спајање мапе. Ту се јунаци не враћају историјски кроз време, већ се њихова савременост троши на давно умрла (али сада активирана) времена која показују Београд у хоризонталу мапе којом *бесциљно* лутају Чарна и Павле.

Усхићење животом Бајлонија је за Павла центар света, о њему, вели да зна више него Балзак о Паризу, а како и не би у сталним сусретима са карневалском плејадом јунака. Овако једино и може да испуни услов да у *овој прози једино Београд је стваран*. Преломљеност историјских факата кроз личне судбине јунака твори посебну присност са градом који тек у тој форми може бити знак идентитета, самоспознаје, иако се на самом крају каже у духу поетике бесциљног лутања да *ујркос* *причању* *прича* *никада* *нећемо* *сазнајти* *ко* *смо*.

Типично за Данилова је посустајање пред апсолутом. Када очекујемо да мапа буде цела састављена и да ће нам указати на Београд ван времена, само у простору, као палимпсестна некропола чији се слојеви слажу један крај другог, дајући им интегритет у садашњости, писац се повлачи из текста и показује Београд већим од једне прозе. У поетици бесциљног лутања, овај роман, иако носи сасвим нову визију града, јесте *пролазни роман о Београду*. Таквим га је својом вољом начинио писац. Ако је у том роману једино Београд стваран, па опет није цео у њему, онда је поетика бесциљног лутања део прегалаштва оног *археолога* *који* *не* *зна* *зашто* *која*. И онда се сама мапа Београда усложњава.

Сви делови њени, окупљени спирањем таласа београдског мора, постају као целина поново само један део мапе, а овај роман само још једна књига у волшебној библиотеци Угљеше Богуновића. На овај начин Данилов отвара валенцу према другим прозама о Београду: „Глад за градовима не може се задовољити јер сеже преко осека и плима. Наше похлепе створене су за нове насладе и нове погibeљи. Не постоји логика која управља лутањима...” Овакав позив на међукњижевни дијалог може значити позив за даља читања и вечну потрагу за тајнама Београда.

Јелена КАЛАЈЦИЈА